DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.07(194).30
УДК: 378.091.12:005.963.5:796.011

Митчик О.П.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж», м. Луцьк
orcid.org/0000-0002-6775-6334
Кліш І.С.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж», м. Луцьк
https://orcid.org/0000-0001-9761-8496
Денисенко Н.Г.
доктор педагогічних наук,
декан факультету початкової освіти та фізичної культури,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж», м. Луцьк
https://orcid.org/0000-0001-5730-0221
Дишко О.Л
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури
Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж», м. Луцьк
https://orcid.org/0000-0002-1310-6950
Мороз М.С.
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради м. Луцьк
https://orcid.org/0000-0002-9157-3669
Тарасюк В. Й.
ст. викладач кафедри теорії та методики фізичної культури,
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, м. Луцьк
https://orcid.org/0000-0002-3279-0532

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються особливості організації та проходження переддипломної практики з фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти. Розкрито основні завдання та зміст практичної підготовки здобувачів освіти, охарактеризовано специфіку їхньої педагогічної діяльності, вимоги до планування та проведення занять, форми звітності та критерії оцінювання результатів. Особливу увагу приділено формуванню професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури в умовах реального освітнього середовища, взаємодії з учнівським колективом та педагогічним персоналом школи. Представлено приклади ефективних методів і прийомів організації практики, виявлено типові труднощі, що виникають під час її проходження, та запропоновано шляхи їх подолання. Детально проаналізовано вимоги до майбутніх педагогів, пов'язані з актуалізацією сучасних освітніх підходів та інноваційних технологій у фізичному вихованні. Зазначено, що практика є не лише формальним етапом професійного становлення, а й критичною ланкою у підготовці фахівця, що поєднує в собі педагогічну творчість, відповідальність і адаптивність. Також акцентовано увагу на тому, як практика сприяє розвитку здатності студентів до самоаналізу, професійного самовдосконалення та ефективної співпраці з усіма учасниками освітнього процесу. Матеріали статті можуть бути корисними для науково-педагогічних працівників, методистів, керівників практики та студентів спеціальності "Фізичне виховання". Додатково у статті окреслено важливість впровадження інноваційних підходів до організації практики, таких як наставництво, рефлексивне навчання та цифрові інструменти, що дозволяють зробити процес проходження практики більш адаптивним до умов сучасної школи. Акцент зроблено на ролі системи оцінювання, яка має відображати не лише формальні показники успішності, а й динаміку професійного розвитку студента. Вказано на потребу у формуванні навичок критичного мислення, самоконтролю та відповідальності, що є основою для педагогічного лідерства в майбутньому. Представлено рекомендації щодо удосконалення методичного супроводу практики на рівні університетів і шкіл. У підсумку автори підкреслюють, що переддипломна практика має розглядатися як ключовий етап становлення майбутнього педагога, який інтегрує знання, досвід і особистісні якості.

Ключові слова: *переддипломна практика, фізичне виховання, професійні компетентності, педагогічна практика, підготовка вчителя, заклади загальної середньої освіти, інноваційні методи, наставництво, рефлексивне навчання.*

Oleksandr Mytchyk, Iryna Klish, Nataliia Denysenko, Olesja Dyshko, Myhailo Moroz, Volodymyr Tarasjuk. Features of Pre-Graduation Teaching Practice in Physical Education in Secondary Schools. *The article explores the peculiarities of organizing and undergoing pre-graduation teaching practice in physical education in general secondary education institutions. It outlines the main tasks and content of practical training, characterizes the pedagogical activities of students, and describes the requirements for planning and conducting lessons, reporting forms, and evaluation criteria. Special attention is paid to the formation of professional competencies of future physical education teachers in the context of real educational environments, interaction with students, and cooperation with school staff. The article presents effective methods and techniques for organizing practice, highlights common challenges during its implementation, and proposes strategies for overcoming them.*

It provides a detailed analysis of the requirements for future educators, taking into account modern educational approaches and innovative technologies in physical education. The article argues that practice is not merely a formal stage of professional development but a critical link that integrates pedagogical creativity, responsibility, and adaptability. The role of practice in developing students' abilities in self-analysis, professional improvement, and collaboration with all participants in the educational process is emphasized. The article's materials may be useful for teaching staff, methodologists, practice supervisors, and students majoring in "Physical Education."

Additionally, the article highlights the importance of implementing innovative approaches in organizing practice, such as mentoring, reflective learning, and digital tools that help adapt the process to the realities of modern schools. Emphasis is placed on the role of assessment systems, which should reflect not only formal academic performance but also the dynamics of a student's professional growth. The need to develop critical thinking, self-control, and responsibility as foundations for future pedagogical leadership is outlined. Recommendations are provided to improve methodological support for practice at the level of both universities and schools. In conclusion, the authors stress that pre-graduation teaching practice should be viewed as a key stage in the development of a future educator, integrating knowledge, experience, and personal qualities.

Keywords: *Pre-graduation practice, physical education, professional competencies, teaching internship, pedagogical training, educational institutions, innovative methods, mentorship, reflective learning.*

Постановка проблеми. Переддипломна практика є важливим етапом професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання. Вона забезпечує можливість практичного застосування здобутих теоретичних знань, формування педагогічної майстерності, розвиток професійної самосвідомості та комунікативних навичок. Водночас проходження практики вимагає від студентів високого рівня готовності до самостійної діяльності, відповідальності, вміння налагоджувати педагогічний контакт з учнями, ефективно планувати та реалізовувати навчально-виховний процес.

У сучасних умовах модернізації освіти, коли зростають вимоги до якості підготовки педагогічних кадрів, роль переддипломної практики як завершального етапу професійного становлення студентів набуває особливої актуальності. Важливим є не лише якісне проведення занять, а й здатність критично осмислювати власну діяльність, застосовувати інноваційні технології навчання, адаптуватися до умов конкретного навчального закладу.

Проте організація та проведення практики у закладах загальної середньої освіти має свої особливості, зумовлені специфікою навчального процесу, віковими характеристиками школярів, матеріально-технічною базою, педагогічним середовищем тощо. Недостатній рівень підготовки, відсутність чіткого алгоритму дій, неузгодженість між закладами закладами вищої освіти і школами можуть ускладнювати процес проходження практики, знижуючи її ефективність. Отже, виникає необхідність у глибшому науково-методичному аналізі особливостей проходження переддипломної практики з фізичного виховання. У працях Круцевич Т. Ю. [9], Гуменного Д. С. [4] та Шияна Б. М. [12] висвітлюються основи методики фізичного виховання, які є важливою базою для майбутніх учителів під час проходження практики. Зокрема, автори підкреслюють, що успішна реалізація освітнього процесу потребує високого рівня професійної підготовки, уміння організовувати рухову діяльність учнів, дотримуючись принципів науковості, системності та безперервності.

У дослідженнях Ляха В. І. [6] акцент зроблено на інноваційних методах навчання у фізичній культурі, зокрема застосуванні інтерактивних вправ, цифрових засобів та ігрових технологій, які можуть ефективно використовуватись під час педагогічної практики.

Аналіз літературних джерел. Питання проходження педагогічної практики висвітлено в працях таких науковців, як Круцевич Т. Ю., Лях В. І., Гуменний Д. С., Шиян Б. М., які досліджують питання формування професійної компетентності майбутніх учителів, особливості організації занять, методику фізичного виховання. Зокрема, Круцевич Т. Ю. [9] підкреслює важливість інтеграції практики з науково-методичною підготовкою студентів, Лях В. І. [10] наголошує на необхідності застосування інноваційних технологій у фізичному вихованні під час практичної діяльності. У роботах Шияна Б. М. розглянуто компетентнісний підхід до підготовки педагогів.

Варто також звернути увагу на дослідження Ковальчук Н. А. [8], яка підкреслює значення міждисциплінарного підходу в організації педагогічної практики. Автор зазначає, що ефективна інтеграція знань з педагогіки, психології, методики викладання та фахових дисциплін створює передумови для формування цілісного професійного бачення в студентів.

Іншою важливою складовою є особистісно орієнтований підхід, про що йдеться в роботах Савчук О. І. [13], де наголошено на необхідності врахування індивідуального стилю педагогічної діяльності практикантів, їхніх сильних сторін та сфер розвитку. У працях Веремійчук Т. В. [3] підкреслюється важливість формування емоційної компетентності майбутніх учителів у процесі проходження практики, оскільки саме емоційна зрілість є запорукою ефективної взаємодії з учнями.

Окрему увагу слід приділити дослідженням Зоріної І. А. [6], яка вивчає проблеми педагогічної адаптації студентів-практикантів до шкільного середовища. Автор пропонує ефективні моделі наставництва та рефлексивного

аналізу, що дозволяють мінімізувати стресові фактори під час практики та сприяють формуванню стійкої професійної мотивації.

Таким чином, сучасні наукові джерела [1; 2; 4; 5] свідчать про розмаїття підходів до організації та супроводу педагогічної практики, однак потребує подальшого вивчення саме специфіка переддипломної практики з фізичного виховання, з урахуванням умов функціонування закладів загальної середньої освіти, а також очікувань студентів і роботодавців.

Мета статті – проаналізувати особливості освітнього компоненту "практика за майбутнім профілем освіти" – переддипломна практика, виявити труднощі та окреслити шляхи оптимізації практичного напрямку роботи у закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі виконання завдань практики важливим є врахування підходів до індивідуалізації навчального процесу, про що наголошує Савчук О. І. [13]. Використання елементів особистісно орієнтованого підходу дозволяє студентам-практикантам краще зрозуміти потреби учнів, налагодити з ними ефективну комунікацію та забезпечити сприятливий психологічний клімат під час уроків фізичної культури.

Проходження переддипломної практики передбачає реалізацію таких завдань: ознайомлення з освітнім середовищем школи; розробка планів-конспектів уроків; проведення занять із фізичної культури; участь у позакласних фізкультурно-оздоровчих заходах; ведення педагогічної документації; аналіз і самооцінка власної діяльності. Особливу увагу слід приділяти індивідуальному підходу до учнів, дотриманню вимог охорони праці, адаптації методичних прийомів до вікових та фізичних можливостей дітей.

Важливим є етап планування та організації уроків: студенти повинні вміти самостійно формулювати цілі занять, добирати ефективні засоби та методи навчання, здійснювати поточний і підсумковий контроль, вести педагогічний аналіз. Успішне проходження практики значною мірою залежить від наставництва досвідчених учителів, налагодженої взаємодії між закладом освіти та університетом.

Одним з викликів є адаптація студентів до реального шкільного середовища: необхідність одночасно виконувати роль викладача, вихователя і організатора, реагувати на нестандартні ситуації, дотримуватися дисципліни, підтримувати контакт з учнями. У цьому контексті важливою є рефлексія та супервізія – осмислення власного досвіду та обговорення його з методистом.

Також суттєвим є формування в студентів здатності до самостійного прийняття педагогічних рішень, зокрема щодо вибору форм і методів навчання, організації фізичних вправ, добору музичного супроводу та технічних засобів навчання. Успішне виконання цих завдань сприяє розвитку професійної автономії майбутнього вчителя.

Значну роль відіграє також вміння працювати з документацією – складати календарно-тематичні плани, журнали відвідувань, звіти про проведені заходи, вести щоденник практики. Ці навички є обов'язковими елементами педагогічної діяльності та демонструють готовність студента до роботи в закладі загальної середньої освіти .

Нарешті, практика є простором для професійного зростання та самореалізації. Студент має змогу спостерігати за діяльністю досвідчених учителів, переймати ефективні методи роботи, аналізувати власні досягнення та помилки, що сприяє формуванню професійного мислення та педагогічної рефлексії.

Висновки. Переддипломна практика з фізичного виховання є необхідною складовою професійної підготовки майбутніх учителів. Вона дозволяє не лише закріпити теоретичні знання, а й здобути практичні навички організації та проведення уроків у реальних умовах школи. Успішність проходження практики залежить від попередньої підготовки студента, якості педагогічного супроводу, рівня організації взаємодії між університетом і школою. Для підвищення ефективності практики доцільно вдосконалити систему методичного супроводу, впроваджувати сучасні освітні технології, розробляти чіткі критерії оцінювання професійної діяльності студентів.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на вивченні ефективності різних моделей організації педагогічної практики, впливу практики на формування професійної ідентичності майбутніх учителів, розробці електронних ресурсів та цифрових інструментів для супроводу й оцінювання студентів під час практики, а також методів розвитку рефлексивної компетентності.

Література

1. Андрущенко Т. В. Професійна адаптація студентів до педагогічної діяльності. – Черкаси: Інтерпринт, 2021. 144 с.
2. Бойко В. І. Організація та методика педагогічної практики: навч. посібник. – Львів: Сполом, 2020. 220 с.
3. Веремійчук Т. В. Формування емоційної компетентності майбутніх учителів у процесі педагогічної практики // Педагогіка і психологія. – 2020. – № 3. С. 45–50.
4. Гуменний Д. С. Методика викладання фізичної культури у школі. – Київ: Освіта України, 2021. 212 с.
5. Жданова С. П. Психолого-педагогічні аспекти проходження практики майбутніми вчителями фізичної культури. Вісник педагогічної науки, 2022. – № 5. С. 73–78.
6. Зоріна І. А. Наставництво у професійній підготовці вчителя: монографія. – Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 168 с.
7. Кириченко О. С. Професійне самовдосконалення майбутніх учителів у процесі педагогічної практики. Освіта і розвиток, 2019. – № 4. – С. 90–94.
8. Ковальчук Н. А. Міждисциплінарний підхід до організації педагогічної практики // Молодий вчений, 2021. – № 12 (102). С. 130–134.
9. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання: підручник. – Київ: Олімпійська література, 2018. 398 с.
10. Лях В. І. Інноваційні технології у фізичному вихованні школярів. – Харків: Основа, 2019. 255 с.

11. Шиян Б. М. Компетентнісний підхід у фізичному вихованні: навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2020. 312 с.

12. Павленко Ю. О. Наставництво як чинник формування професійної ідентичності студентів // Теоретичні і прикладні аспекти педагогіки. – 2022. № 1. С. 58–63.

13. Савчук О. І. Особистісно орієнтований підхід у педагогічній практиці студентів // Теорія та методика навчання. – 2020. – № 2. С. 82–87.

References

1. Andrushchenko, T. V. (2021). *Profesiina adaptatsiia studentiv do pedahohichnoi diialnosti* [*Professional adaptation of students to pedagogical activity*.] Cherkasy: Interprynt. [In Ukrainian]

2. Boiko, V. I. (2020). *Orhanizatsiia ta metodyka pedahohichnoi praktyky: navch. posibnyk*. [Organization and methodology of pedagogical practice: a textbook]. Lviv: Spolom. [In Ukrainian]

3. Veremiichuk, T. V. (2020). Formuvannia emotsiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv u protsesi pedahohichnoi praktyky [Formation of emotional competence of future teachers in the process of pedagogical practice]. *Pedahohika i psykholohiia*, (3) P. 45–50. [In Ukrainian]

4. Humennyi, D. S. (2021). *Metodyka vykladannia fizychnoi kultury u shkoli* [*Methods of teaching physical education at school*]. Kyiv: Osvita Ukrainy. [In Ukrainian]

5. Zhdanova S. P. (2022). Psykholoho-pedahohichni aspekty prokhodzhennia praktyky maibutnimy vchyteliamy fizychnoi kultury [Psychological and pedagogical aspects of internship for future physical education teachers]. *Visnyk pedahohichnoi nauky*, (5). P. 73–78. [In Ukrainian]

6. Zorina I. A. (2020). *Nastavnytstvo u profesiinii pidhotovtsi vchytelia* [*Mentoring in teacher training*]*: monohrafiia*. Lutsk: Vezha-Druk. [In Ukrainian]

7. Kyrychenko O. S. (2019). Profesiine samovdoskonalennia maibutnikh uchyteliv u protsesi pedahohichnoi praktyky [Professional self-improvement of future teachers in the process of pedagogical practice]. *Osvita i rozvytok*, (4). P. 90–94. [In Ukrainian]

8. Kovalchuk N. A. (2021). Mizhdystsyplinarnyi pidkhid do orhanizatsii pedahohichnoi praktyky [Interdisciplinary approach to organizing pedagogical practice]. *Molodyi vchenyi*, (12).P. 130–134. [In Ukrainian]

9. Krutsevych T. Yu. (2018). *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia* [*Theory and methods of physical education: textbook*]. Kyiv: Olimpiiska literatura. [In Ukrainian]

10. Liakh V. I. (2019). *Innovatsiini tekhnolohii u fizychnomu vykhovanni shkoliariv*. [Innovative technologies in physical education of schoolchildren] Kharkiv: Osnova. [In Ukrainian]

11. Savchu, O. I. (2020). Osobystisno oriientovanyi pidkhid u pedahohichnii praktytsi studentiv [A personally oriented approach in the pedagogical practice of students]. *Teoriia ta metodyka navchannia*, (2). P. 82–87. [In Ukrainian]

12. Shyian B. M. (2020). *Kompetentnisnyi pidkhid u fizychnomu vykhovanni: navch. posibnyk* [*Competency-based approach in physical education: a training manual*] Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan. (In Ukrainian]

13. Pavlenko Yu. O. (2022). Nastavnytstvo yak chynnyk formuvannia profesiinoi identychnosti studentiv ”Mentoring as a factor in the formation of students' professional identity”. *Teoretychni i praktychni aspekty pedahohiky*, (1)/ P. 58–63. [In Ukrainian]

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.07(194).31
УДК: 355.233.2:796 (075.8)

Москаленко Н.В.,
доктор наук з фізичного виховання, професор, проректор з наукової діяльності, Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, Дніпро;
https://orcid.org/0000-0001-9162-5206
Маняк С.В., аспірант Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, м. Дніпро;
https://orcid.org/0009-0004-8176-3444

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОГРАМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ВВНЗ СБУ НА ОСВІТНЬОМУ РІВНІ «БАКАЛАВР»

Анотація. *Попередній аналіз фізичної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів сектору безпеки та оборони виявив нагальну потребу в кардинальному оновленні спеціальної фізичної підготовки. Ця необхідність обумовлена швидкими змінами в озброєнні, інтеграцією новітніх технологій в оборонну сферу, їх активним застосуванням під час бойових операцій, а також новими підходами до ведення бою в різних тактичних умовах. Значна участь сил сектору безпеки і оборони у військових діях висуває вимогу до сучасних підходів у фізичній підготовці, адже умови бойових операцій постійно змінюються, вимагаючи впровадження комплексного підходу до фізичної підготовки у навчальних програмах військовослужбовців та співробітників сил сектору безпеки і оборони. Професійна діяльність військовослужбовців супроводжується високими фізичними та психологічними навантаженнями, різноманітними та складними завданнями, що виконуються в умовах обмеженого часу і дефіциту інформації, під постійною загрозою для життя.*